

Markos Valéria: A nyíregyházi középiskolás diákok iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatainak vizsgálata

Absztrakt

Tanulmányomban a nyíregyházi középiskolás diákok iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatait vizsgálom kvantitatív módszerrel (N = 185). Az iskolai közösségi szolgálat teljesítése kötelező az érettségit megszerezni kívánó középiskolás diákok számára. 2016-ban végzett az első olyan évfolyam, amely számára kötelező volt az iskolai közösségi szolgálat teljesítése az érettségi megszerzéséhez, így őket kérdeztem arról, hogy milyen tapasztalatokkal rendelkeznek a közösségi szolgálattal kapcsolatban. Továbbá vizsgálom azt is, hogy van-e különbség a tapasztalatokban a középiskola típusa és a tanuló tanulmányi átlaga mentén. Elemzésemben keresztábra-elemzést és varianciaanalízist végeztem az SPSS-program segítségével. Eredményeim szerint szignifikáns az összefüggés a diákok tapasztalatai és az iskolatípus között. Az iskola típusa jelentős mértékben befolyásolja a fiatalok iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatait (területválasztást, a területválasztás motivációját, hol teljesíti a közösségi szolgálatot, vannak-e felkészítő és feldolgozó órák). A tanulmányi átlag (a területválasztáson kívül) nem befolyásolja a tapasztalatokat.

Kulcsszavak: iskolai közösségi szolgálat, középiskola, iskolatípus, tanulmányi eredményesség

Abstract

In my study I examine the secondary school students' experiences about service-learning in Nyíregyháza. I used quantitative method and I asked 185 students. This service-learning is compulsory for those secondary school children who want to get the certificate of final examination. The first students in this system graduated from secondary school in 2016 so I asked them about their service-learning experiences. In addition I also examine what are the differences between the experiences among the type of the secondary school and academic success. In my analyses I use crosstabs and variance analyses by means of SPSS program. According to my results there is a significant correlation between the student's experiences and secondary school type. The secondary school type have significant effect to secondary school student's experiences of service-learning (area of choice, the motivation of area selection, where fulfil the service-learning, there are preparatory and processor lessons). The average of grade (except area of choice) is not effect to the experience.

Keywords: service-learning, secondary school, type of school, academic success

Bevezetés

Az iskolai közösségi szolgálat a 2012-es tanévben került bevezetésre, melynek célja a fiatalok társadalmi, állampolgári tudatosságának és aktivitásának, valamint szociális érzékenységének fokozása. A törvény célja az, hogy azok a fiatalok, akik korábban nem kerültek közvetlen kapcsolatba hátrányos helyzetű személyekkel (például fogyatékos, hajléktalan emberekkel), a közösségi szolgálat során lehetőségük nyíljon erre, és tudatosuljon bennük a segíteni akarás szándéka. További célként jelenik meg az állampolgári aktivitás fokozása, a szociabilitás és kapcsolatépítés elősegítése, az önkéntesség motiválása vagy a pályaaorientáció megkönnyítése.

Az iskolai közösségi szolgálat hosszú távú hatása jelenleg még nem mérhető, így a témával kapcsolatos kutatások elsősorban a fiatalok tapasztalatait hivatott vizsgálni. Jelen tanulmányom célja szintén a középiskolás diákok tapasztalatainak vizsgálata. 2016 áprilisában, hisz ekkor végzett az az első évfolyam, amely számára kötelező volt a közösségi szolgálat teljesítése az érettségi megszerzéséhez, adatfelvételt végeztem a nyíregyházi középiskolás diákok körében. Arra kerestem a választ, hogy vajon milyen tapasztalatokkal rendelkeznek a végzős diákok az iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatban. Korábbi Nyíregyházán végzett kvalitatív kutatásom tapasztalataira támaszkodva állítottam össze kérdőívemet, és tártam fel a fiatalok első tapasztalatait (Markos 2015, 2016).

A kutatási eredményeim az iskolai közösségi szolgálat számos részt vevője számára hasznos információkkal szolgált. Segítséget nyújthat a helyi nonprofit szervezetek munkatársainak (szociális munkások, szociálpolitikusok), akik megszervezik a tevékenységeket a diákok számára. Fontos hangsúlyozni számukra, hogy olyan tevékenységet kínáljanak a diákoknak, mely mindkettőjük számára haszonnal jár. A kutatási eredményekből profitálhatnak a pedagógusok is, hisz az eredmények rávilágítanak arra, hogy milyen igényekkel rendelkeznek a diákok, melyet a pedagógusok figyelembe vehetnek a fogadószervezetek felkeresésében. Az eredmények segítségül szolgálhatnak az oktatáspolitikusoknak, akik a közösségi szolgálat törvénymódosításai során figyelembe vehetik a kutatás eredményeit, hogy minél hamarabb egy sikerebb, közkedveltebb, minden résztvevő számára hasznos rendszerré váljon.

Elméleti háttér

A hétköznapi beszédben az iskolai közösségi szolgálat gyakran az önkéntesség szinonimájaként kerül használatra. A különbségek a motivációkban jelennek meg, és nem a végzett tevékenységben. Míg a közösségi szolgálat kötelező, az önkéntesség szabadon választható, melyet a definíciójuk, a közösségi szolgálat esetén a törvényi rendelet is magában foglal.

Az iskolai közösségi szolgálat fogalmát a 2011. évi CXCV. törvény 4. § 15. pontja határozza meg. A rendelet így definiálja a közösségi szolgálatot: „szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység és annak pedagógiai feldolgozása”. A törvény továbbá arra is kitér, hogy 2016. január 1-jét követően az érettségi bizonyítvány kiadásának feltétele, a diákok ötven óra közösségi szolgálat teljesítésének igazolása. Az iskola szervezett keretei között kell szociális vagy karitatív tevékenységet folytatni [a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény, 4. § (15), 6. § (4)].

A kötelező 50 óra keretén belül a középiskoláknak 5 óra felkészítő és 5 óra értékelő, záró foglalkozást kell tartaniuk a diákok számára. A 9–12. évfolyamos tanulóknak az 50 óra közösségi szolgálatot arányosan elosztva, lehetőleg 3 tanév során kell teljesíteniük.

A szolgálat többféle területre kiterjedhet, úgymint:

- egészségügyi,
- szociális és jótékonyági,
- oktatási,
- kulturális és közösségi,
- környezet- és természetvédelmi,
- katasztrófavédelmi,
- óvodáskorúakkal, sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanulókkal, idős emberekkel közös sport és szabadidő [a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény, 133. § (2)].

Hazánkban 2001-ben az ENSZ, az Önkéntesek Nemzetközi Éve alkalmából kibocsátott dekrétumban fogalmazták meg az önkéntesség jellemzőit és kritériumait, melyek a következők:

- Önkéntesnek tekinthető az a személy, aki a nem kötelezően elvégzendő munkát, szabad akaratából, valamiféle belső indíttatásból végzi.
- Az önkéntes munkát az egyén elsősorban nem az anyagi ellenszolgáltatásért végzi, és nem a pénzszerzés lehetősége, a megélhetés biztosítása ösztönzi.
- Elsősorban más személy, csoport vagy a társadalom hasznát, a közjót szolgálja.
- Az önkéntesség lehet belső (szubjektív, értékorientált) és/vagy külső (instrumentális, de nem közvetlenül anyagi) motivációjú egyaránt (Bartal 2009).

Az önkéntesség, így az iskolai közösségi szolgálat is a civil társadalom egyik alapkövét jelentheti. Az önkéntesek az élet számos területén jelen lehetnek, mint ahogy Habermas is fogalmaz: *[A társadalom] „intézményes magvát önkéntes alapon történő, nem állami és nem gazdasági összefogások képezik, amelyek, hogy rendszerezés nélkül csak megnevezsek néhány példát, az egyházaktól, kulturális egyesületektől és akadémiáktól, a független médiumokon, sport- és szabadidőegyleteken, vitaklubokon, lakossági fórumokon és állampolgári kezdeményezéseken át a szakmai egyesületekig, politikai pártokig, szakszervezetekig és alternatív intézményekig terjednek”* (Habermas 1999: 41).

A civil társadalom szervezetei általában olyan önkéntes szerveződések, melyeket a modern és civil társadalom, a civil kezdeményezések és önszerveződések különböző formái alkotnak, és olyan emberi jogok érvényesülését biztosító jogrendszer intézményesíti őket, mely szem előtt tartja a társadalom sokszínűségét. A nonprofit szervezetek közvetítőként jelennek meg az állam és az állampolgárok között, valamint a gazdasági hatalom és az állampolgárok között. Egyrészt eszközként jelennek meg a társadalmi szükségletek kifejezéséhez, másrészt ösztönzik az egyéneket arra, hogy a társadalmi élet minden területén állampolgárként viselkedjenek, és ha szükséges, bátran lépjenek fel az államhatalommal szemben. Céljuk, hogy védjék és erősítsék a pluralizmust, elfogadják a társadalmi sokszínűséget, az etnikai, nyelvi, vallási és kulturális identitásokat. A központi, állami ellátásokkal szemben függetlenebb és rugalmasabb szolgáltatásokat szeretnének nyújtani. További céljuk, hogy kialakítsanak olyan mechanizmusokat, melyek segítségével a kormány és a piac a társadalom által felelősségre vonhatóvá és ellenőrizhetővé válik. Hisz ez a civil társadalom a jogilag szabad, autonóm cselekvő egyénekre alapszik, feltétele a magánszféra, ahol lehetősége nyílik a magánszemélynek az érdekei érvényesítésére, személyes autonómiájának és különböző szükségleteinek kielégítésére vonatkozó igényei kifejezéseire. A civil társadalom önkéntes, öntevékeny társulások, érdekközvetítő és érdekérvényesítő csoportok működésén alapul. A civil társadalomra irányuló egyre nagyobb figyelem miatt a nonprofit szervezetek száma fokozatosan nő (Nárai 2004).

Azokban az országokban, ahol a civil társadalom és a civil kezdeményezések erősek, ott az állampolgárok elkötelezettek a közügyek mellett, bíznak egymás cselekedeteiben, és kölcsönösen betartják a törvényeket. Azokban az országokban, ahol gyenge a civil

társadalom, ott a döntések többsége néhány ember kezében van, és csak kevesen szólhatnak bele a döntéshozási folyamatokba. Alacsony a politikai, szociális és kulturális megmozdulásokban való részvétel. Az információs társadalmakban az állampolgároknak csökken a politikába, államba és intézményekbe vetett bizalom, mely a civil társadalom előtérbe kerülését eredményezi. Magyarországon a nonprofit és civilszervezetek számának növekedésével együtt jár az önkéntesek számának növekedése, azonban az arányuk még mindig jóval elmarad a nyugati országok szintjétől (Szigeti 2003).

Az önkéntesek számának növelése az iskolai közösségi szolgálat egyik rész célja is. A közösségi szolgálat öt fő célt tűz ki maga elé, melyek a következők: (1) növelje az állampolgári aktivitást, (2) motiválja a fiatalokat a jövőben önkéntességre, (3) könnyítse a pályaeorientációt, (4) fokozza a szociabilitást és elősegítse a kapcsolatépítést, (5) valamint növelje a tolerancia, a segítő szándék kialakulását a fiatalokban. Ezek a célok hozzájárulnak az alulról építkező önszerveződésekhez, a civil társadalom fejlődéséhez, segíti a fiatalokat rávilágítani a társadalmi problémákra, és arra, hogyan tudják érdekeiket és értékeiket megvédeni. Gyakorolhatják és fejleszthetik a civil társadalom számára fontos készségeiket, például a kreativitást, kritikai gondolkodást, a teammunkában való részvételt vagy a kompromisszumkötést (Kimberley et al. 2008; Billig 2009; Conway et al. 2009, Zsók, Garas 2003, Giles, Eyler 1994; Harwood, Radoff 2009; Markus et al.).

Módszerek, mintavétel, adatbázis

A nyíregyházi fiatalok iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatainak megismerésére szolgáló kérdőíves felmérés adatfelvételére 2016 májusában került sor. Nyolc nyíregyházi középiskola 12. évfolyamának egy-egy osztályát kérdeztem meg, összesen 185 tanulót. A középiskolák kiválasztásánál arra törekedtem, hogy gimnáziumokban (N = 82) és szakközépiskolákban (N = 103) egyaránt kérdezzek meg diákokat. A szakértői mintavétel során csoportos, az osztályokra nézve teljes körű lekérdezést végeztem. A kérdőívek kitöltése papíralapon, személyesen történt.

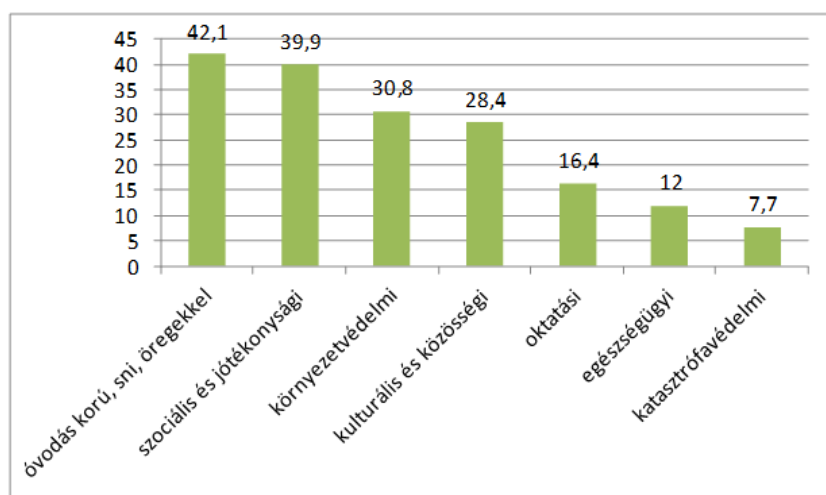
A kérdőívet a korábbi kvalitatív kutatási eredményeim tapasztalatai alapján állítottam össze (Markos 2015, 2016). Elsősorban arra voltam kíváncsi, hogy milyen tapasztalatokkal rendelkeznek a diákok az iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatban. Milyen területen végezték a szolgálatot és milyen keretek között, valamint mennyire érezték hasznosnak a végzett tevékenységet. Vizsgáltam azt is, hogy az imént felsorolt változók és a megkérdezettek iskolatípusa (szakközépiskolába vagy gimnáziumba jár-e a tanuló), valamint a szakok között milyen különbségek mutathatók ki. Korábbi vizsgálataim során nem tapasztaltam jelentős eltérést a szakközépiskolába és a gimnáziumba járó diákok iskolai közösségi szolgálathoz való viszonyában. Mivel a középiskolák székhelye Nyíregyházán van, így elsősorban nyíregyházi fogadóintézményekkel (vagy a megyeszékhelyhez közeli települések fogadóintézményeivel) kötnek az iskolák szerződést. Így tehát a diákok elé ugyanazon intézményi kínálat tárul. Ebből a gondolatmenetből következik hipotézisem, miszerint feltételezem, hogy függetlenül az iskola típusától, a diákok hasonló területeken, hasonló keretek között végzik az iskolai közösségi szolgálatot, így sem az iskola típusa, sem a szakja nem befolyásolja a fiatalok iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatait. Vizsgálati módszereim keresztábra-elemzés és varianciaanalízis, melyet az SPSS-program segítségével végeztem.

A diákok közösségi szolgálata során választott terület, célcsoport és az iskola felkészültségének vizsgálata

Mielőtt rátérnénk az iskolatípusonkénti különbségek feltárására, fontosnak tartom bemutatni, hogy a diákok milyen területen végezték a szolgálatot, ki motiválta, illetve segítette a területválasztásban, milyen célcsoportot választottak, hol teljesítették a szolgálatot, illetve voltak-e felkészítő és feldolgozó órák függetlenül a középiskola típusától.

Elsőként azt vizsgáltam, hogy az általam megkérdezett tanulók milyen területen végezték az iskolai közösségi szolgálatot. A diákok a kötelező 50 órát több területen is végezhetnék, így a következő ábra azt mutatja, hogy melyek voltak ezek közül a legnépszerűbbek.

1. ábra. Az iskolai közösségi szolgálat végzésének területe (%-ban) (N = 183)
(Több válasz is jelölhető volt)

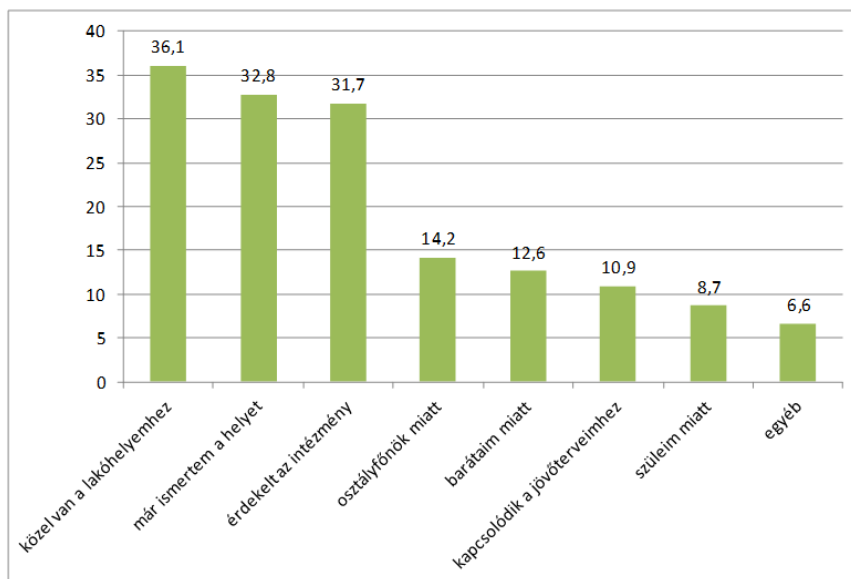

A fenti ábrán látható, hogy a megkérdezett nyíregyházi diákok többsége (42,1%) többek között óvodáskorú, sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanulókkal, idős emberekkel közös sport- és szabad idő területen folytatható tevékenységet végzett. Magas arányban választották még a diákok a szociális és jótékonyági (39,9%), a környezetvédelmi (30,8%), valamint kulturális és közösségi területet is (28,4%). A diákok által legkevésbé választott terület a katasztrófavédelmi (7,7%) és az egészségügyi (12%) terület volt.

A területválasztás mellett vizsgáltam annak motivációját is. Vajon önálló döntése volt a diákoknak, vagy befolyásolták a szülők, a tanárok vagy a barátok a területválasztást.

2. ábra. A területválasztás oka (%-ban) (N = 183)

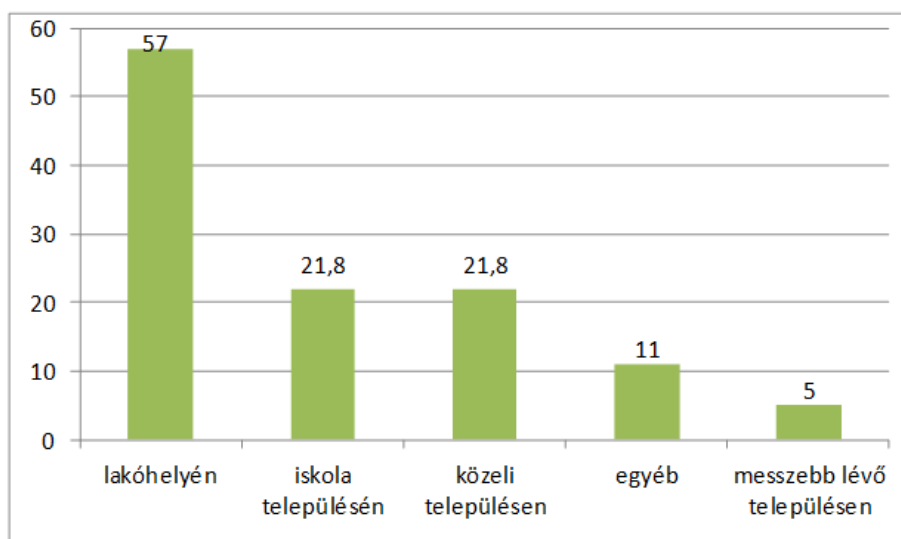
(Több válasz is jelölhető volt)

A 2. ábrán látható, hogy a diákok területválasztását jelentős mértékben befolyásolta, hogy milyen messze van a lakóhelyéhez, iskolájához az intézmény, azaz a tanulók többsége kényelmi szempontok alapján döntött a fogadóintézmény kiválasztásakor. A megkérdezettek azon túl, hogy alapvető szempontnak tartják azt, hogy közel helyezkedjen el a választott intézmény (36,1%), fontosnak tartották, hogy ismerjék a helyet (32,8%) és érdekelje az intézmény missziója (31,7%). A személyes kapcsolatok ereje is meghatározó, hisz látható, hogy a diákok 35,5%-a személyes kapcsolatok befolyásolására választott: az osztályfőnök miatt 14,2%-uk, a barátai miatt 12,6%-uk és a szülők miatt 8,7%-uk választott. Érdekes eredmény, hogy a diákok mindössze 10,9%-a próbálja meg összeegyeztetni a területválasztást a jövőterveivel. Úgy tűnik, a diákok nem fedezték még fel annak lehetőségét, hogy az iskolai közösségi szolgálat összekapcsolható tanulmányaikkal, és lehetőséget nyújthat jövőjüket megalapozni, akár a szaktudás, akár a kapcsolati háló bővítése által.

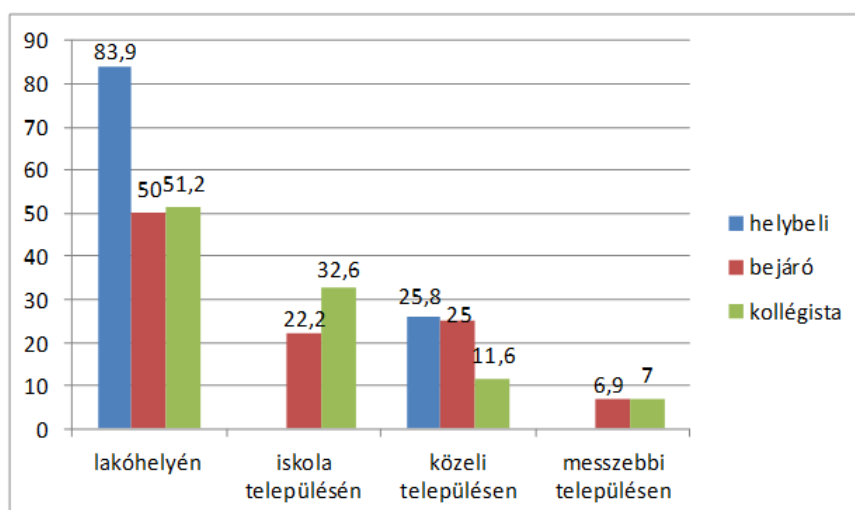
A következőkben arra voltam kíváncsi, hogy a diákok helyileg hol végezték a közösségi szolgálatot. Feltételezem, hogy a lakóhely összefüggésben áll a közösségi szolgálat teljesítésének helyszínével. A diákok 40%-a bejáró, 34,6%-a helybeli, a családjával lakik, 23,8%-a vidéki és kollégiumban lakik, míg 1,6%-a helybeli, azonban a családjától külön lakik.

3. ábra. Helyileg hol teljesítette a közösségi szolgálatot? (%-ban) (N = 179)

Már a területválasztás motivációján is láthattuk (2. ábra), hogy a diákok nagy részének fontos szempont az, hogy a fogadóintézmény közel legyen a lakóhelyéhez. A 3. ábra is ezt a megállapítást támasztja alá. A megkérdezett diákok több mint fele (57%) a lakóhelyén teljesítette a közösségi szolgálatot. Kevesebb mint egynegyedük (21,8%) az iskola településén, további egynegyedük (21,8%) a lakóhelyükhöz közeli településen. Messzebbi települést a diákok 5%-a választott. Szükségszerű azonban azt is vizsgálni, hogy milyen a diákok mobilitása, azaz hol laknak a tanévben, és ez vajon összefüggésben van-e az intézményválasztással.

4. ábra. A lakóhely (tanév közben) és az intézmény helye közötti összefüggés (%-ban) (N = 177)

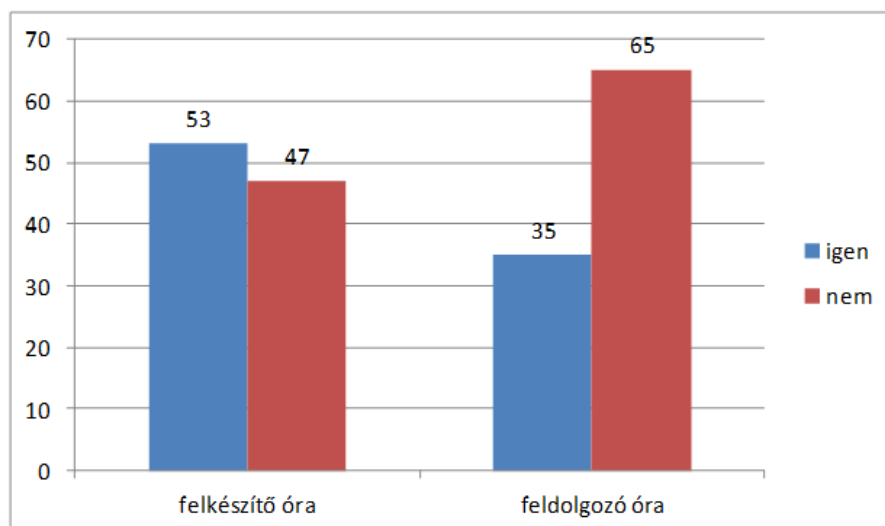

Szignifikáns összefüggés nem mutatható ki a változók között, az azonban látható, hogy a hallgatók többsége a lakóhelyén választ intézményt. A helybeliek 83,9%-a a lakóhelyén, 25,8%-a közeli településen teljesíti a szolgálatot. A bejáró diákok fele elsősorban a lakóhelyükön, 22,2%-a az iskola településén, 25%-uk egy közeli településen és 6,9%-uk

messzebbi településen végzi a tevékenységet. A kollégisták is elsősorban a saját lakóhelyüket választják (51,2%), majd ezt követi az iskola települése (32,6%), egy közeli település (11,6%) és messzebbi település (7%).

Ezek az információk igen hasznosak lehetnek a kisebb települések fogadóintézményei számára, hiszen látható, hogy a diákok nem egyértelműen a megyeszékhelyen vagy az iskola településén található fogadóintézményekben teljesítik a szolgálatot, hanem elsősorban a lakóhelyükön, ami nem feltétlenül Nyíregyháza. Érdekes lenne a kisebb településeknek is nagy hangsúlyt fektetni a toborzásra, hisz az iskolai közösségi szolgálatot teljesítő diákokkal együttesen lehetőségük nyílna olyan alulról építkező kezdeményezésekre, melyek a közvetlen környezetük szebbé tételét, fejlesztését szolgálják. A diákok kreativitásukkal, ötleteikkel, innovatív látásmódjukkal segíthetik a szervezet vagy intézmény munkáját. Végül arról kérdeztem a diákokat, hogy az iskolában tartottak-e felkészítő és feldolgozó órákat a pedagógusok, mely a közösségi szolgálat egyik igen lényeges eleme.

5. ábra. Felkészítő órák és feldolgozó órák megoszlása az iskolában (%-ban)
(N = 183)

A fenti ábra azt mutatja, hogy a diákok fele (53%) számolt be arról, hogy van felkészítő óra az iskolában, feldolgozó óráról azonban a diákok 35%-a nyilatkozott. Az iskolai közösségi szolgálat kötelező 50 órája során mindössze 40 óra a kontakt óra, azon túl 5 óra felkészítő, illetve 5 óra feldolgozó óra áll rendelkezésre. Ez utóbbi órákon nyílik lehetőség a reflexiók, tapasztalatok és élmények megosztására és feldolgozására. Bodó Márton (2016) iskolai közösségi szolgálatot szervező koordinátorok körében végzett online kérdőíves adatfelvételt, melynek eredményei arra világítanak rá, hogy a koordinátorok többsége a kötelező órátartásokon túl (leterheltségük miatt) nem képesek az adminisztratív feladatokon felül más közösségi szolgálattal kapcsolatos tevékenységet végezni. Ebből következik, hogy a felkészítő, illetve levezető órák nem történnek meg. Fontos lenne tehát a koordinátorok anyagi vagy természetbeni jutalmazása ahhoz, hogy a közösségi szolgálat minél sikeresebb legyen (Bodó 2016).

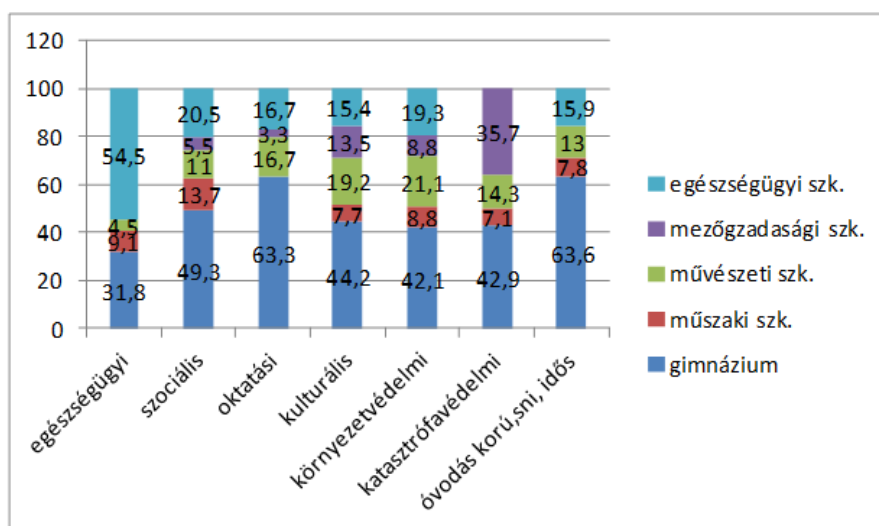

A középiskola típusa és az iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatok közötti összefüggések vizsgálata

A következőkben az előző fejezetben bemutatott változók és a középiskola típusa (szakközépiskola és gimnázium), valamint a szakirányok közötti összefüggéseket vizsgálom. A megkérdezett diákok 55,7%-a (N = 103) szakközépiskolában és 44,3%-a gimnáziumban tanul (N = 82).

Elsőként a választott terület, valamint a középiskola típusa és a szakok közötti összefüggéseket vizsgáltam. Már az előző fejezetben is láthattuk, hogy a diákok többsége az oktatási és szociális területeken végezte a szolgálatot. A 6. ábrán az látható, hogy van különbség a diákok iskolatípusa, szakterületük és a területválasztásuk között.

6. ábra. A választott terület és a középiskola típusa közötti összefüggés (%-ban)
(N = 185)

Szignifikáns kapcsolat a középiskola típusa és az egészségügyi terület ($P = 0,000$), a középiskola típusa és az óvodáskorú és sajátos nevelési igényű fiatalokkal, idős emberekkel közös sport- és szabadidős terület ($P = 0,016$), valamint a középiskola típusa és a katasztrófavédelmi terület között volt kimutatható.

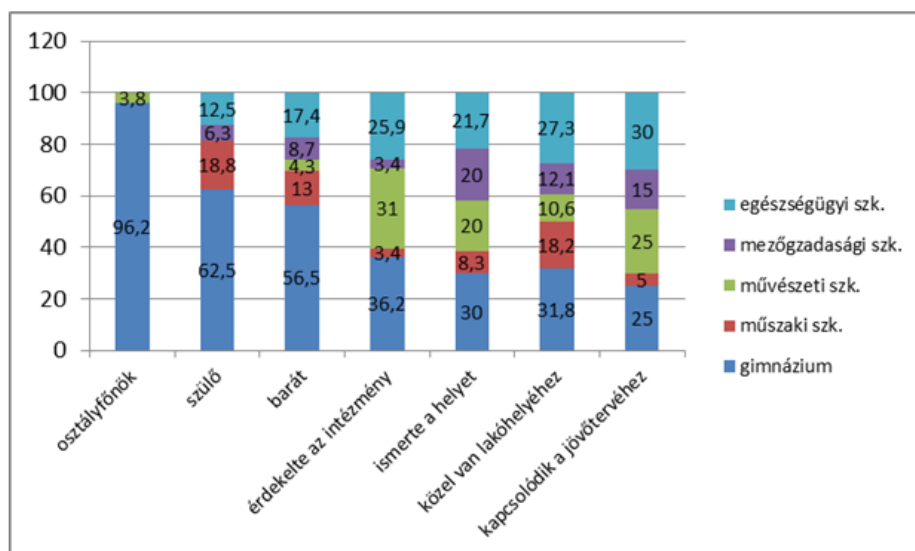
A 6. ábrán látható, hogyan oszlanak meg a különböző területeken a diákok iskolatípusuk és szakterületük szerint. A gimnazista diákok többsége többek között az óvodáskorú és sajátos nevelési igényű fiatalokkal, idős emberekkel közös sport- és szabadidős területet választották legnagyobb arányban (63,6%), valamint az oktatási területet (63,3%), míg legkevésbé az egészségügyi területet (31,8%). A műszaki szakközépiskolába járó diákok elsősorban a szociális területet (13,7%) választották, míg egyáltalán nem választották az oktatási területet. A művészeti szakközépiskolába járó diákok elsősorban a környezetvédelmi (21,2%) és kulturális (19,2%) területen végezték a szolgálatot. A mezőgazdasági szakközépiskolába járó diákok kiemelkedően magas arányban jelennek meg a katasztrófavédelmi területen (35,7%). Ők azonban sem az egészségügyi, sem az óvodáskorú és sajátos nevelési igényű fiatalokkal és idősekkel közös sport- és szabadidős területet nem választották. Az egészségügyi területet választottak több mint fele (54,5%) az egészségügyi szakközépiskola tanulója.

Látható tehát, hogy míg a gimnazisták az óvodáskorú és sajátos nevelési igényű fiatalokkal, idős emberekkel közös sport- és szabadidős, valamint az oktatási területen végzik

szívesebben a szolgálatot, a szakközépiskolába járó diákok igyekeznek a saját szakterületüknek megfelelő területet választani (pl. az egészségügyi).

A következő ábrán a középiskola típusa és a szakterület között, valamint a között vizsgáljuk a kapcsolatot, hogy miért azt a helyet választotta a diák, ahol a közösségi szolgálatot végezte.

7. ábra. A választott terület oka és a középiskola típusa közötti összefüggés (%-ban)
(N = 183)

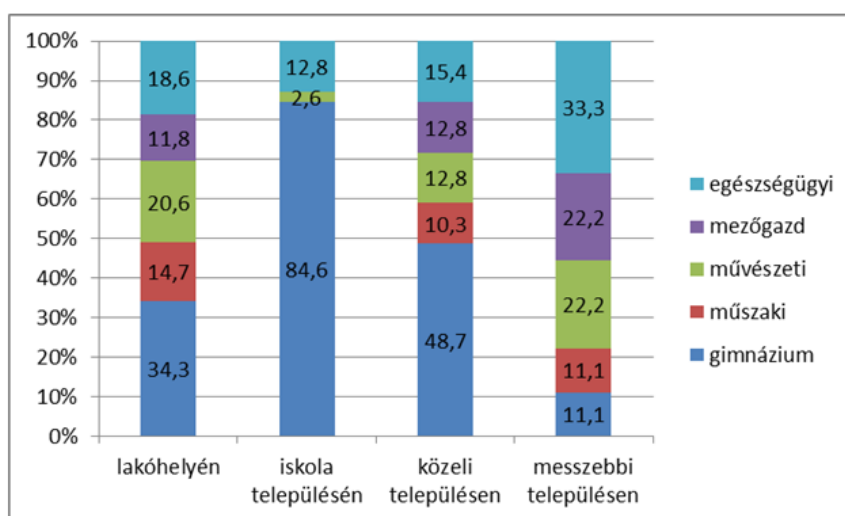

Szignifikáns összefüggés a középiskola típusa között és az osztályfőnök személye ($P = 0,000$), az érdekelte az intézmény ($0,000$), a korábban ismerte a helyet ($P = 0,007$) és a közel van a fogadóintézmény ($P = 0,001$) változók között mutatható ki.

Kiugróan magas a gimnazisták aránya azok között, akik az osztályfőnök motivációjára választottak fogadóintézményt (96,2%). A műszaki szakközépiskolás diákok azonban nem az osztályfőnök, hanem a szülők (18,8%) vagy a barátok (13%) miatt választottak intézményt, vagy azért, mert közel van a lakóhelyükhöz (18,2%). A művészeti szakközépiskolások többségét érdekelte az intézmény (31%), és a végzett tevékenység kapcsolódott a jövőterveikhez (25%). Azok a diákok, akik már korábban ismerték a választott intézményt, azok között magas arányban szerepelnek a mezőgazdasági szakközépiskolások diákok (20%). Azonban ők is fontosnak tartották, hogy kapcsolódjon a jövőterveikhez (15%) és közel legyen a lakóhelyükhöz (12,1%). Azok között a diákok között, akik a jövőterveiket összekapcsolták a területválasztással, magasabb arányban szerepelnek az egészségügyi szakközépiskolások (30%) (hisz mint korábban láthattuk, többségük igyekezett egészségügyi területet választani).

Látható tehát, hogy míg a gimnazisták többségének az osztályfőnök véleménye a meghatározó a területválasztás során, addig a szakközépiskolások többsége igyekszik olyan területet választani, ami kapcsolódik a jövőterveikhez.

8. ábra. A teljesítés helye és a középiskola típusa közötti összefüggés (%-ban)
(N = 185)

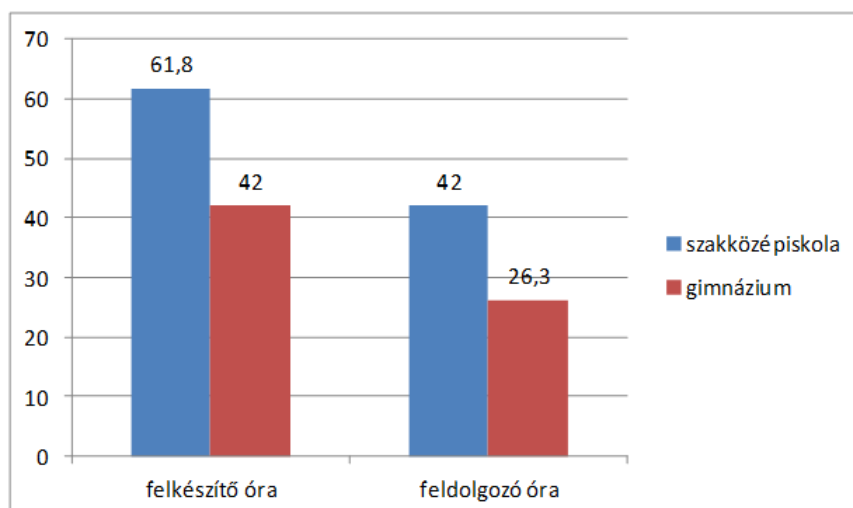

Iskolatípusonkénti bontásban vizsgálva szignifikáns összefüggés mutatkozott a lakóhely ($P = 0,024$) és az iskola települése ($P = 0,000$), valamint a középiskola típusa között.

A 8. ábrán látható, hogy az iskola településén a gimnazisták kiugróan magas aránya (84,6%) végzi a közösségi szolgálatot, míg a messzebbi települést csak alacsony arányban választják (11,1%). Azoknak a diákoknak, akik a lakóhelyükön végzik a szolgálatot, egyharmada gimnázium, kétharmada szakközépiskola tanulója. A szakközépiskolásokon belül a diákok 20,6%-a művészeti, 18,6%-a egészségügyi, 14,7%-a műszaki, valamint 11,8%-a mezőgazdasági szakközépiskola tanulója. A messzebbi településeken nagy arányban jelennek meg a szakközépiskolások tanulóik (88,9%).

Végül vizsgáltuk az iskola felkészültségét, azaz hogy volt-e felkészítő óra és feldolgozó óra, valamint az iskolatípus közötti összefüggést. Az iskolák anonimitása érdekében ezt iskolatípusonkénti bontásban mutatom be.

9. ábra. A felkészítő óra, feldolgozó óra és a középiskola típusa közötti összefüggés (%-ban) (N = 185)

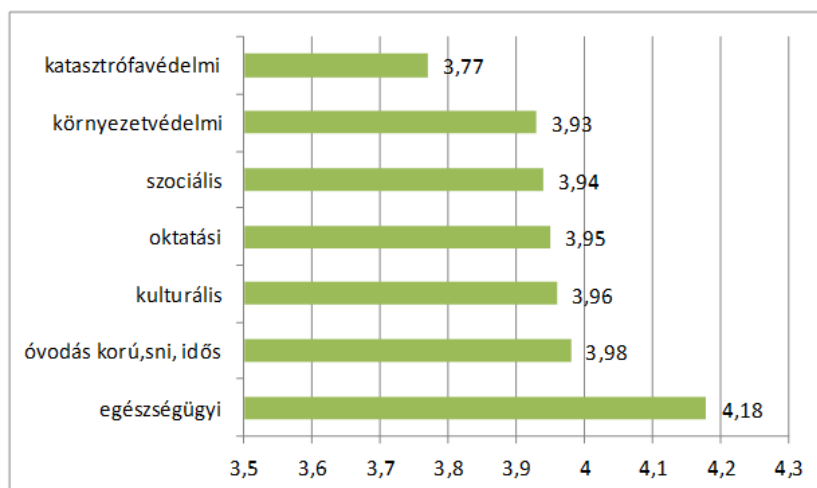
Mindkét változó és az iskolatípus között jelentős az összefüggés (felkészítő óra $P = 0,008$, feldolgozó óra $P = 0,028$). Úgy tűnik, mind a felkészítő órák, mind a feldolgozó órák nagyobb arányban vannak jelen a szakközépiskolákban. Ennek oka valószínűleg a szakközépiskolák gyakorlatorientáltabb képzésében rejlik. Bár a szakközépiskolában tanító pedagógusok számára nincs több óraszám biztosítva a közösségi szolgálat szervezésére, mint a gimnáziumban tanító pedagógusok számára, valószínűsíthető, hogy a szakközépiskolákban akár a gyakorlati órák során több lehetőségük nyílik a pedagógusoknak a diákokkal beszélgetni a közösségi szolgálat során szerzett tapasztalataikról.

A tanulmányi átlag és az iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatok közötti összefüggések vizsgálata

Ebben a fejezetben az előzőekben is vizsgált változók (a választott terület, a területválasztás motivációja, ki segítette a választást, hol teljesítette a szolgálatot, valamint voltak-e felkészítő és feldolgozó órák) és a megkérdezettek tanulmányi átlaga közötti összefüggéseket vizsgálok varianciaanalízissel.

Összességében megállapítható, hogy az általam megkérdezett tanulók tanulmányi átlaga 3,92. Elsőként a választott terület és a tanulmányi átlag közötti összefüggést vizsgálok.

10. ábra. A választott terület és a tanulmányi átlag közötti összefüggés ($N = 185$)

Jelentős kapcsolat az egészségügyi területválasztás és a tanulmányi átlag között ($P = 0,032$) volt kimutatható. A 10. ábrán látható, hogy szignifikánsan magasabb azoknak a diákoknak a tanulmányi átlaga, akik egészségügyi területen végezték a közösségi szolgálatot (4,188), mint akik más területen (3,879).

Megvizsgáltam a választott terület oka és a tanulmányi átlag közötti összefüggést, hogy ki segítette a területválasztást és a tanulmányi átlag közötti összefüggést, a teljesítés helye és a tanulmányi átlag közötti összefüggést, valamint a volt-e felkészítő és levezető óra az iskolában és a tanulmányi átlag között, azonban szignifikáns összefüggés nem volt kimutatható a változók között.¹ Így ezen eredményeket a terjedelmi korlátok miatt jelen tanulmányban nem ismertetem.

¹ Így az eredmények grafikus szemléltetésétől a terjedelmi korlátok miatt eltekintek.

Összegzés

A nyíregyházi középiskolákban végzett kérdőíves felmérésem eredményeiből az látható, hogy a diákok többsége az iskolai közösségi szolgálatot elsősorban az óvodáskorú fiatalokkal vagy idősekkel közös szabad idő, szociális, valamint környezetvédelmi területen végzik. A terület kiválasztásánál fontos szempontnak azt tartják, hogy a fogadóintézmény a lakóhelyhez minél közelebb legyen. Úgy tűnik, az iskolák még nem elég felkészültek az iskolai közösségi szolgálat hatékony koordinálására, hisz a válaszadók fele számolt be arról, hogy a közösségi szolgálatot felkészítő óra előzi meg, illetve a válaszadók csak kis hányada válaszolta, hogy vannak feldolgozó órák is az iskolában.

Hipotézisemmel ellentétben a tanulmány azt bizonyítja, hogy az iskola típusa és a szak jelentős mértékben befolyásolja a fiatalok iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatait. Így a területválasztást, a területválasztás motivációját és azt, hogy hol teljesíti a közösségi szolgálatot. Továbbá a felkészítő és a feldolgozó órák meglétében és hiányában is van szignifikáns összefüggés iskolatípusonként. Tanulmányom további eredménye szerint nincs számottevő különbség a tanulmányi átlag és a fiatalok eltérő tapasztalatai között.

A 2011-ben bevezetett iskolai közösségi szolgálatnak, mint láthatjuk, számos hiányossága van, mely megoldást követel. Az Amerikai Egyesült Államokban mély gyökerei vannak, és mára egy jól kidolgozott tanítási és tanulási módszerré vált. Ez nem egyik napról a másikra történt, így hazánkban is valószínűleg hosszú évek során fogja elérni végleges formáját. Ahhoz azonban, hogy ez a végleges állapot mihamarabb bekövetkezzen, minden szereplőnek (diák, család, iskola és civilszervezet) aktív részt kell vállalnia. A szereplők közötti partnerség, a kooperáció, valamint a kölcsönös támogatás a mielőbbi siker kulcsa.

Felhasznált irodalom

BARTAL A. (2009): Önkéntesek és nem önkéntesek jellemzői a 2008. évi Európai Érték Vizsgálat tükrében.

http://volunteermotivation.info/downloads/ONK_NEMONK_BAM2009.pdf. (Látogatva: 2016. 12. 03.)

BILLIG, S. H. (2009): Does quality matter: Testing the new K-12 service-learning standards for quality practice. In B. E. MOELY, S. H. BILLIG, B. A. HOLLAND (Eds.): Advances in service-learning research: Vol 9. Creating our identities in service-learning and community engagement. Greenwich, CT: Information Age 131–158.

BODÓ M. (2016): A pedagógusszerep és az Iskolai Közösségi Szolgálat. Kapocs, 69. 3–14.

www.onkentes.hu/sites/default/files/attachment/3/allasfoglalasikszprogramokmegvalositasahoz.pdf (idézet az Állásfoglalás az Iskolai közösségi szolgálat programok megvalósításához). (Látogatva: 2016. 10. 29.)

CONWAY, J. M., AMEL, E. L., GERWIEN, D. P. (2009): Teaching and learning in the social context: A meta-analysis of service learning's effects on academic, personal, social, and citizenship outcomes. Teaching of Psychology, 36. 233–245.

GILES, D. E., EYLER, J. (1994): The impact of a college community service laboratory on students' personal, social, and cognitive outcomes. Journal of Adolescence, 17. 327–339. doi:10.1006/jado.1994.1030.

HABERMAS, J. (1999): A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása. Osiris Kiadó, Budapest.

HARWOOD, A. M., RADOFF, S. A. (2009): Reciprocal benefits of mentoring: Results of a middle school–university collaboration. In B. E. MOELY, S. H. BILLIG, B. A. HOLLAND

- (Eds.): Advances in service-learning research: Vol 9. Creating our identities in service-learning and community engagement (pp. 131–158). Greenwich, CT: Information Age.
- KIMBERLEY, S., ROBERT, G., NATHAN, D. (2008): Community Service and Service learning in America's Schools. Corporation for National and Community Service, Office of Research and Policy Development Washington, DC.
- MARKOS V. (2015): Az iskolai közösségi szolgálat iránti attitűdök a középiskolások körében. In. Juvenilia VI. Debreceni bölcsész diákkörösök antológiája. Printart-Press Kft., Debrecen, 209–224.
- MARKOS V. (2016): Az iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatok vizsgálata. (Megjelenés alatt.)
- MARKUS, G. B., HOWARD, J. P., KING, D. C. (1993): Integrating community service and classroom instruction enhances learning: Results from an experiment. Educational Evaluation and Policy Analysis, 15. 410–419.
- NÁRAI M. (2004): A civil szervezetek szerepe és jelentősége az egyének, közösségek, illetve a társadalom számára. In Educatio 2004/4, 616–634.
- SZIGETI F. (2003): Az önkéntesség szerepe a fejlett piacgazdaságban.
http://www.3sz.hu/sites/default/files/uploaded/az_onkentesseg_szerepe_a_fejlett_piacgazdasagban_szigeti_ferenc_albert_szakdolgozat_2003.pdf.
- (Látogatva: 2016. 11. 15.)
- ZSÓK Á., GARAS I. (2003): Az „önkéntességből való tanulás” és a DIA-modell mint a pedagógiai módszerek kiszélesítési lehetőségei. In. Új Pedagógia Szemle, (53) 7–8., 146–157.
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény, 133. § (2).